

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра цивільно-правових дисциплін

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра цивільно-правових дисциплін

ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

28 лютого 2019 р.

ОДЕСА

УДК 347.1 (477)(4/9)

ББК 67.404+67.99

В 80

Рекомендовано до друку рішенням кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 9 від 27.02.2019 року)

Упорядник:

Церковна О.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін.

Редактори:

Маковій Віктор Петрович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ;

Зайцев Олексій Леонідович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ;

Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції м. Одеса, 28 лютого 2019 р. / за ред. В.П. Маковія, О.Л. Зайцева. Одеса, ОДУВС, 2019. 121 с.

Збірник містить матеріали доповідей міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права» (Одеса, 28 лютого 2019 р.). У роботі конференції взяли участь науковці, науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів, докторанти, ад'юнкти та магістранти з 12 українських навчальних та наукових закладів юридичного профілю, а також Академії поліції Азербайджанської Республіки, Могильовського інституту МВС Республіки Беларусь, Гродненського державного університету імені Янки Купали (м. Гродно, Республіка Беларусь).

Збірник може бути використаний перемінним складом юридичних навчальних закладів, науковцями, практичними працівниками, які цікавляться проблемами впливу інтеграційних тенденцій на розвиток національного права.

© Одеський державний університет внутрішніх справ, 2019

Вайда Т.С.

Кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ

**ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ НОРМ НА НАЛЕЖНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН
НА МИРНІ ЗІБРАННЯ (НА ПРИКЛАДІ «ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ
ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ
З ПІДТРИМАННЯ ПРАВОПОРЯДКУ»)**

Актуальність проблеми. Конституція України, котра спирається на багатовікову історію українського державотворення, дбає про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, прагне розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, в тому числі – гарантує для її громадян права на вільні зібрання (стаття 39), на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів та переконань (стаття 34) [1].

Ступінь реалізації цих прав людиною у державі багато в чому залежить від неухильного дотримання та виконання законів як самими громадянами, так і забезпеченням їх дотримання органами влади, в першу чергу таким центральним органом як Національна поліція України (далі – НПУ) [2; 3].

Ефективне функціонування НПУ є необхідною умовою захисту конституційного ладу, забезпечення законності та правопорядку, дотримання прав і свобод людини. Від діяльності працівників поліції значною мірою залежить успішність реалізації національних інтересів та стабільність суспільного розвитку держави в цілому [1]. Зокрема, до основних завдань органів та підрозділів НПУ (стаття 2 Закону України (далі – ЗУ) «Про Національну поліцію») належить: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави [2; 3].

Разом з тим, виконання поліцією своїх обов'язків під час протиправних зібрань вимагає дотримання від громадян ряду вимог, в тому числі й здійснюється передбачене законодавством обмеження прав і свобод людини.

Виклад основ матеріалу. Виходячи з того, що кожен громадянин може брати участь у законних і мирних зібраннях, відповідно до Конституції України [1], принципів, котрі закріплені у Загальній декларації прав людини [4] та Міжнародному пакті про громадянські та політичні права [5], уряд України, органи правопорядку та окремі поліцейські мають визнавати, що сила і вогнепальна зброя можуть бути застосовані тільки строго у відповідності до принципів 13 і 14 відповідного документу ООН [6].

Зокрема, принцип № 13 передбачає, що при розгоні протиправних, але ненасильницьких зібрань, службовці органів та підрозділів НПУ повинні уникати застосування сили або, якщо це неможливо, мають зводити застосування зброї до необхідного мінімуму. Наприклад, у вітчизняному законодавстві (стаття 42 ЗУ «Про Національну поліцію») передбачено обмеження щодо застосування поліцейських заходів примусу: а) поліцейський за жодних обставин не може застосовувати заходи примусу, не визначені цим Законом; б) поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату [2].

Стаття 43 цього ж закону зобов'язує поліцейського «засудити попередувати особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надавати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в

ситуації, що склалася, таке попередження є не виправданим або неможливим» [2]. Також в частині 2 цієї статті конкретизовано, що «попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей – через гучномовні установки, підсилювачі звуку» [там само].

Статті 45 ЗУ «Про Національну поліцію» у відповідності до міжнародних принципів застосування сили та зброї вводить категоричні обмеження щодо застосування поліцією (поліцейським) спеціальних засобів. Зокрема, заборонено: 1) наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт; 2) під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин; 3) відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в окремі частини голови і тіла людини; 4) застосовувати водомети при температурі повітря нижче +10°C; 5) застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби в непередбачених законодавством місцях; 6) застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску; 7) застосування малогабаритного підривного пристрою є виправданим, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам та інтересам, є меншою, ніж шкода, яку вдалося відвернути.

Якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслідок застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора. Допустимі параметри спеціальних засобів у частині їх фізичного, хімічного та іншого впливу на організм людини визначаються уповноваженими установами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я [2].

Принцип № 14 визначає, що при розгоні зібрань насильницького характеру правоохоронці можуть застосовувати вогнепальну зброю тільки тоді, коли застосування менш небезпечних засобів неефективне та тільки в мінімально необхідному обсязі. Дана норма реалізована в статті 46 ЗУ «Про Національну поліцію», в котрій зазначено, що «застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу» [2].

Працівники поліції не мають застосовувати вогнепальну зброю у вищезазначених випадках, за винятком умов, передбачених принципом № 9, котрий стверджує, що «службовці органів правопорядку не повинні застосовувати вогнепальну зброю проти людей, за винятком самозахисту або захисту інших осіб від неминучої загрози смерті або серйозного травмування, для запобігання вчиненню особливо серйозного злочину, пов'язаного з серйозною загрозою життю, для арешту особи, яка становить таку загрозу та чинить опір їх наказам, або для запобігання її втечі, і тільки тоді, коли менш рішучі заходи недостатні для досягнення цих цілей. Ці вимоги теж знайшли відображення у наступних частинах статті 46 ЗУ «Про Національну поліцію» [2]. За будь-яких обставин умисне застосування сили, що має смертельний наслідок, допустиме лише тоді, коли цього абсолютно неможливо уникнути з метою захисту життя» [1].

Висновки. Безумовно, не тільки Кабінет Міністрів України та МВС України повинні приймати та впроваджувати загальноприйняті міжнародні норми і правила про застосування сили та вогнепальної зброї проти осіб на мирних зібраннях. Громадянське суспільство при реалізації таких норм і правил на практиці повинно також постійно тримати в полі зору питання поліцейської етики, пов'язаної із застосуванням сили та вогнепальної зброї правоохоронцями.

Варто звертати особливу увагу на те, що усі кандидати на службу в органи НПУ повинні ретельно відбиратися за допомогою встановлених процедур відбору (конкурсу), мають володіти належними моральними, психологічними та фізичними якостями для ефективного виконання своїх функцій і проходити постійну та ретельну професійну підготовку (первинну професійну підготовку, підвищення кваліфікації, службову підготовку). Придатність поліцейських для виконання функцій охорони публічного порядку, особливо при масових заходах, повинна підлягати періодичній перевірці.

Всебічна обізнаність працівників поліції з нормами міжнародного права та вітчизняного законодавства, здійснення ґрунтовної практичної підготовки поліцейських на ґрунті міжнародних принципів застосування сили та вогнепальної зброї в частині забезпечення дотримання основних прав і свобод громадян дає змогу правоохоронцям правильно (а значить ефективно) використовувати належні заходи переконання та примусу щодо кожного окремого громадянина під час масових заходів (мирних зібрань).

З метою забезпечення належної уваги щодо дотримання прав людини, в тому числі й під час масових заходів, потребує активізації робота Управління моніторингу прав людини у складі МВС України [7], серед основних завдань котрого є: а) вивчення та аналіз проблемних питань у діяльності органів і підрозділів поліції стосовно дотримання прав і свобод людини; б) підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів з цих питань; в) забезпечення контролю за дотриманням прав і свобод людини працівниками поліції при забезпеченні заходів з підтримання публічної безпеки тощо.

Література

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року. Дата оновлення: 30.09.2016 № 1401-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 15.02.2019).

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. Дата оновлення: 01.01.2019. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv/page1-4>. (дата звернення: 15.02.2019).

3. Про затвердження Положення про Національну поліцію: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. Дата оновлення: 04.01.2019. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF> (дата звернення: 15.02.2019).

4. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 16.02.2019).

5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН (Док. ООН A/RES/2200 A (XXI)) : ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19.10.1973). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата доступу: 16.02.2019).

6. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку : прийняті восьмим Конгресом ООН з попередження злочинності та поводження з порушниками. Гавана, Куба, 27 серпня-7 вересня 1990 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334 (дата звернення: 15.02.2019).

7. Управління моніторингу прав людини МВС України: сайт. URL.: http://mvs.gov.ua/ua/pages/460_Upravlinnya_monitoringu_dotrimannya_prav_lyudini.htm (дата звернення: 16.02.2019).

ЗМІСТ

Передмова	3
Заика Ю.А. Рецепция римского частного права как элемент интеграции в право Европейского Союза	5
Шишка Р.Б. Житлове добросусідство: проблеми практики	7
Андрієнко І.С. Інститут приватних виконавців: «за» та «проти»	8
Андрушко К.Ч., Хацук Ж.В. Новые противоречия в защите авторских прав на едином цифровом рынке в Европейском Союзе	11
Богустов А.А. Индустриальный публичный сервитут и ограничение действия принципа свободы договора	13
Будяченко О.М., Уварова О.Ю. Деякі питання знеліснення на території України	14
Бутинська Р.Я., Клибус І.І. Проблеми становлення та функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні .	16
Вайда Т.С. Вплив міжнародних норм на належне забезпечення Національною поліцією України дотримання прав громадян на мирні зібрання (на прикладі «основних принципів застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку»)	18
Вовк М.З. Правове регулювання електронних печаток	20
Герасимчук М.А., Ільків Н.В. Агрохолдинг в Україні	22
Грабар Н.М., Юрчук І.С. Правове регулювання добровільного страхування за цивільним законодавством	25
Даниленко С.К. Засади добросовісності та справедливості в цивільному праві	27
Демидова И.А. Развитие национальной правовой системы в условиях глобализации: тенденции и перспективы	28
Демків Р.Я. Міжнародні стандарти щодо права інтелектуальної власності	30
Дзюма В.І., Мокрицька Н.П. Новели правового регулювання укладення трудового договору за проектом трудового кодексу України ..	32
Зайцев О.Л. Помилка в недійсному правочині	34
Ільків Н.В., Лісовська В.Ю. Кодифікація аграрного законодавства	36
Кашперський Р.В. Вимоги до доказів у справах окремого провадження	38